

ΠΑΠΕΠΣΤΗΜΟΙ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
 ΤΟΜΕΑΣ ΦΛΟΣΟΦΙΑΣ
 ΔΙΕΤΥΝΗΣ ΕΡΕΥΝΩΝ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΛΟΣΟΦΙΑΣ Θ. ΠΕΤΣΙΟΣ
 ΔΙΕΤΥΝΗΣ ΑΝ. ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Θ. ΠΕΤΣΙΟΣ

ΑΝΑΓΚΑΙΑ ΕΞΗΓΗΣΙΣ

Δεν υπάρχει δημφινολία δτι εἰς τοὺς περισσοτέρους τῶν ἀναγνωστῶν μου τὰ γραφόμενά μου μόνον ἔχπληξιν, ἀγανάκτησιν καὶ φρίκην θὰ προξενήσουν. Ἀλλ' ἡμποροῦσε νὰ γίνη ἄλλως, ἀφοῦ αὐτὰ ἀνατρέπουν τόσας παραδόσεις καὶ τόσα ἴδεώδη, μὲ τὰ δποῖα ἐμεγάλωσαν γεννεῖ ὀλόκληροι εἰσάγονται συνάμα «νέα δαιμόνια» τὰ δποῖα διὰ νὰ καταλάβῃ κανεὶς πρέπει νὰ ἔχῃ ἀναλόγους συγγεγεῖς παραστάσεις ἢ τούλαχιστον ἰδιαιτέραν ψυχολογικὴν ἴκανότητα. Ή κατακραυγὴ αὐτὴ ἐναντίον μου εἶνε ἀναπόφευκτος καὶ οὔτε δικαιολογίαι οὔτε ἔξηγήσεις ἐκ περισσοῦ θὰ κατορθώσουν γὰρ μὲ σώσουν αὐτῆς. Θὰ εὑρεθοῦν δύμας πιθανὸν καὶ μερικοί, οἱ δποῖοι συμφωνοῦντες ἵσως μὲ τὰ λεγόμενά μου εἰς πολλά, θὰ διστάσουν γὰρ παραδεχθοῦν τὴν ἀλήθειαν τοῦ δλου συστήματός μου, εύρισκοντες αὐτὸν εἰς μερικὰ σημεῖα χωλαῖγον καὶ μὴ συμφωνοῦν μὲ ἴσχυροὺς παράγοντας τῆς πραγματικότητος. Μὲ τοὺς εἰλικρινεῖς αὐτοὺς ἀναγνώστας μου θεωρῶ ἀναγκαῖον γὰρ κατέλθω εἰς περισσοτέρας ἔξηγήσεις, διότι δχὶς βεβαίως κακὴ πίστις ἀλλὰ ἢ δυσκολία γὰρ καταλάβῃ τις ἀμέσως δρθῶς ξένοι σύστημα ἀναγκάζει αὐτοὺς γὰρ εἶνε ἐπιφυλακτικοί. Ἀναμφιθόλως θὰ μοὶ εἰποῦν πολλοί: «δλα αὐτὰ καλὰ καὶ ἄγια καὶ ἐκ κοινωνικῆς ἀπόφεως πιθανὸν ὠφέλιμα, ἀλλὰ σήμερον δ 'Ελληνισμὸς

διατρέχει ἔξαιρετικάς στιγμάς, ἔχει ἀλλα σπουδαιότερα ζητήματα γὰρ λύσῃ, ζητήματα ἔθνικά, πρὸ τῶν δποίων δλα τὰ λοιπὰ κοινωνικὰ ζητήματα ἐπὶ στιγμὴν πρέπει γὰρ σιωπήσουν. Πρὸς ἔθνικὴν δρᾶσιν χρειάζεται δχι ἔσωτερικὸς πόλεμος, ἀλλ' ὅμοφωνία δλου τοῦ ἔθνους, δχι ἔκπολιτιστικὰ ἴδεώδη, ἀλλὰ στρατός, στόλος κτλ.»

‘Η ἀντίρρηστς αὐτὴ δν καὶ ἔξωτερικῶς σὰν γὰρ φαίνεται δρυή, ἔσωτερικῶς δμως εἶνε ἐντελῶς ἀσύστατος, ἀποδεικνύουσσα δτι ὁ ἀναγγώστης ἐκ τῶν γραφομένων μου δὲν ἔκατάλαβε τὸ σπουδαιότερον: τὴν ἔσωτερικὴν ψυχολογίαν τῶν φαινομένων τοῦ βίου. Ἀντὶ γὰρ προθῷ εἰς θεωρητικὰς ἔξηγησεις, καλήτερον εἶνε γὰρ φέρω μερικὰ ζωντανὰ παραδείγματα, τὰ δποῖα εὐκόλως θὰ πείσουν ἔκαστον. Εὰν ριψωμεν ἔγα διέμημα εἰς τὰ εὔρωπαῖκὰ κράτη θὰ παρατηρήσωμεν δτι ἡ στρατιωτικὴ των κατάστασις εἶναι ἐν γένει καλή. Κανεὶς δὲ δὲν θὰ τολμήσῃ γὰρ ἀργηθῇ δτι εἰς τὰ κράτη αὐτὰ διεξάγεται φανατικὸς ἀγών τῶν τάξεων. Ἄς πάρωμεν τώρα ἔγα διτίθετον παράδειγμα. Ἡ Ἑλλὰς ως γνωστὸν μέχρι σήμερον ἐστερεῖτο ἔσωτερικοῦ ἀγῶνος τῶν κοινωνικῶν τάξεων. Καὶ δμως συνέτεινε τοῦτο εἰς τὸ γὰρ διοργανωθῇ στρατιωτικῶς καλύτερα ἀπὸ τὰ ἀλλὰ κράτη; Καθόλου συνέβη μάλιστα τὸ ἐναντίον. Παρ' δληγ τὴν ὅμοφωνίαν καὶ κοινὴν ἐπιθυμίαν δλου τοῦ ἔθνους καὶ μετὰ συζητήσεις δεκάδων ἑτῶν καὶ πολεμικὴν πανολεθρίαν, ἡ Ἑλλὰς εὑρίσκεται εἰς τὴν οἰκτροτέραν στρατιωτικὴν κατάστασιν, τὴν ὅποιαν ἡμπορεῖ κανεὶς γὰρ φαντασθῇ. Καὶ τὰ λοιπὰ ἀσιατικὰ κράτη, εἰς τὰ δποῖα λείπει οἰοσδήποτε ἔσωτερικὸς ἀγών φανερὸς ἡ κρυπτός, δὲν ἡμποροῦν γὰρ καυχηθοῦν διὰ τὴν στρατιωτικὴν των διοργάνωσιν ὥστε τὰ ζωντανὰ παραδείγματα δχι μόνον δὲν δικαιολογοῦν τοὺς φόβους αὐτοὺς, ἀλλὰ μᾶς ἀποδεκνύουν τὸ διτίθετον. Πῶς ἔξηγεῖται τὸ φαινόμενον τοῦτο;

Τὸ παράδειγμα τῆς Ἑλλάδος μᾶς ἔδειξε δφθαλιμοφύνως δτι θεωρητικὴ ὅμοφωνία καὶ γενικαὶ εἰλικριγεῖς ἀκαδημαϊκαὶ ἐπιθυμίαι εἶνε ἐγτελῶς ἀνεπαρκεῖς. Χρειάζονται

λοιπὸν ἄλλοι παράγοντες ἴσχυρότεροι, πραγματικώτεροι. Τοιοῦτοι παράγοντες, οἱ δοτοῖς νὰ ἀναγκάζουν τὴν κυριαρχοῦσαν τάξιν νὰ ἀφίσῃ τὰς εὐθυγάτες θεωρίας καὶ προβῇ εἰς τὴν ἔκτακτως δύσκολον πρᾶξιν. Τοιοῦτοι δὲ παράγοντες, δι’ αὐτὴν εἶναι μόνοι οἱ ἔγωιστικοι, οἰκονομικοὶ παράγοντες, οἱ θίγοντες ἀμέσως τὰ δικά της συμφέροντα καὶ προκαλοῦντες αὐτὴν εἰς φανατικὴν αὐτοσυντήρησιν. Παρομοίους σπουδαίους παράγοντας εἰμποροῦμεν νὰ θεωρήσωμεν τοὺς ἑξῆς:

1) Τὴν ὅπαρξιν ἴσχυρῶν, ἐπικινδύνων γειτόνων, ἀπειλούντων διαρκῶς τὴν ὅπαρξιν τοῦ χράτους, ἐπομένως δὲ καὶ τὴν προνομιούχον θέσιν τῆς κυριαρχούσης τάξεως.

2) Τὴν ἀνάγκην ξένων ἀγορῶν διὰ τὰ οἰκονομικὰ συμφέροντα τῆς κυριαρχούσης τάξεως, ἀναγκαζομένης ως ἐκ τούτου νὰ διατηρῇ ἴσχυρὰς πολεμικὰς δυνάμεις, δπως κατακτᾷ καὶ ὑπερασπίζεται αὐτὰς ἀπὸ τὰς ἐπιθέσεις τῶν ἀντιπάλων:

3) Τὴν ὅπαρξιν ἐπικινδύνων ξένης ὑποδούλου φυλῆς (ἢ φυλῶν) ἑτοίμης πάντοτε εἰς στάσιν πρὸς ἐπανάκτησιν πολιτικῆς ἐλευθερίας.

4) Τὴν ὅπαρξιν ἐπιφόδου ἐσωτερικοῦ κοινωνικοῦ ἔχθρου, ἀπειλούντος νὰ ἀγατρέψῃ τὴν κυριαρχοῦσαν τάξιν, ἢ διποτα δπως διατηρήσῃ τὴν προνομιοιούχον τῆς θέσιν, οὐδενὸς φείδεται δπως διατηρήσῃ ἴσχυρὸν στρατόν, λόγω μὲν διὰ τὸν ξένων ἔχθρον, πράγματι δὲ διὰ τὸν ξένων, πολὺ δι’ αὐτὴν ἐπικινδυνώτερον. Ἡ τελευταῖα αὐτὴ αἰτία δλονὲν γίνεται σπουδαιοτέρα καὶ τελευταῖον θὰ καταντήσῃ σχεδὸν ἡ μόνη, διότι ἡ οἰκονομικὴ ἔξελιξις διαρκῶς ἀμβλύνει τὰς φυλετικὰς διαφορὰς καὶ τουναντίον δξύνει τὰς οἰκονομικὰς, ἐπομένως ἀμβλύνει τὴν πάλην τῶν ἐθνικοτήτων καὶ δξύγει τὴν πάλην τῶν οἰκονομικῶν ἢ κοινωνικῶν τάξεων.

Ἐάν ἔξετάσωμεν οἴονδήποτε εύρωπαῖχὸν χράτος μὲ καλὸν δπωσδήποτε στρατόν, θὰ ιδοῦμεν ἀφεύκτως δτι ὑπάρχουν μία ἢ περισσότεραι ἀπὸ τὰς αἰτίας αὐτάς. Τουγαντίον δς πάρωμεν τὴν Ἑλλάδα καὶ δς ἔξετάσωμεν δν ὑπάρχουν αἱ σοδαραὶ αὐταὶ αἰτίαι, αἱ δοτοῖαι θὰ ἡγάγκαζον τὴν κυριαρ-

χοῦσαν τάξιν μας, νὰ σπεύσῃ μὲ τὴν στρατιωτικὴν διοργάνωσιν τοῦ κράτους, πρὸς ὅδιον κυρίως συμφέρον. Θὰ σᾶς φάνη παράξενογ ἴσως, ἀλλὰ τολμῶ νὰ δυῖσχυρισθῶ ὅτι κανεὶς ἀπὸ τοὺς σοβαροὺς αὐτοὺς παράγοντας δὲν ὑπῆρχεν, καὶ εἰς αὐτὸν κυρίως διφεύλεται ἡ διαιώνισις τοῦ στρατιωτικοῦ ζητήματος τῆς χώρας, παρ' ὅλην τὴν ἀκαδημαϊκὴν διμοφωγίαν καὶ τὰς εἰλικρινεῖς ἐπιθυμίας ὅλων. Ξένη ὑπόδουλος φυλή, ἀπειλοῦσα στάσιγ ἐν Ἑλλάδι δὲν ὑπάρχει. Ἐπίσης καὶ ἄλλος ἐπικίνδυνος κοινωνικὸς ἔχθρος διὰ τὴν κυριαρχοῦσαν τάξιν μέχρι σήμερον δὲν ὑπῆρχε, οὔτε ἐν τῷ κρυπτῷ καὶ οὔτε ἐν τῷ φανερῷ. Βιομηχανικὰ συμφέροντα καὶ ξέγοας ἀγορὰς ἐπίσης δὲν εἶχε νὰ διαμφισθῆσῃ μὲ τὰ ἄλλα κράτη. Μένουν οἱ ἐπίφοβοι γείτονες. Ἀλλὰ καὶ ἕδω, ἐν ἀντιθέσει μὲ τὰ ἄλλα Βαλκανικὰ κράτη εὑρέθη εύτυχής τὰ γεωργικὰ σύγορά της λήγουν ἐλευθέρως εἰς τὴν θάλασσαν, μόνον δὲ μὲ τὴν Τουρκίαν ἔρχεται εἰς συγάφειαν, ἀπὸ τὴν ὄποιαν, κυρίως εἰπεῖν, δὲν ἔχει νὰ φοβηθῇ σοβαρόν τι, ἔχει δὲν τὴν πειράξῃ ἢ ἴδια, διότι ἢ Εὐρώπη οὐδέποτε θὰ ἐπιτρέψῃ τὴν «οὐάρβαρον Τουρκίαν» νὰ ἀποσπάσῃ τι ἀπὸ τὴν «πατρίδα τοῦ Περικλέους»!

“Ωστε ως βλέπετε καμμία πραγματικὴ ἀνάγκη σπουδῆς καὶ δράσεως διὰ τὴν κυριαρχοῦσαν μας τάξιν δὲν ὑφίσταται. Ἐδῶ δύμας οἱ πατριῶται θὰ φωνάξουν μὲ δργήν: «Ναί, ἀλλὰ ἡ ἐθνικὴ ἀποστολὴ τῆς Ἑλλάδος, ἡ ἀπολύτρωσις τῶν δούλων ἀδελφῶν δὲν εἶνε σπουδαῖα, πραγματικὴ ἀνάγκη;» Θεωρητικῶς βέβαια. Η ἐθνικὴ ἀποστολὴ τῆς Ἑλλάδος καὶ ἡ ἀπελευθέρωσις τῶν ἀδελφῶν μας, ὅχι μόνον δι’ ἡμᾶς δλους, ἀλλὰ καὶ δι’ αὐτὴν τὴν κυριαρχοῦσαν τάξιν μας εἶνε εἰλικρινῆς ἐπιθυμία καὶ ἴδεωδες, ἀλλὰ τοῦτο δὲν ἀρκεῖ, τοῦτο εἶνε μόνον θεωρία, μόνον ἀκαδημαϊκὴ ἐπιθυμία ἢ δποία δὲν εἰμπορεῖ γὰρ φανατίσῃ τὴν κυριαρχοῦσαν μας τάξιν καὶ ὠθήσῃ αὐτὴν εἰς συστηματικὴν θετικὴν ἐργασίαν, τοσοῦτον μᾶλλον καθ’ ὅσον αὐτὴ διαρκῶς εἶνε ἀπηρχολημένη μὲ τὰ ἴδια της μικροσυμφέροντα!

“Ολη αὐτὴ ἡ ἐθνικὴ ἀποστολὴ οὔτε προσθέτει καὶ οὔ-

τε ἀφαιρεῖ τι ἀπὸ τὴν κυριαρχοῦσαν τάξιν μας, η̄ δποὶα καὶ ἄνευ τῆς ἀποστολῆς αὐτῆς αἰσθάνεται τὸν ἔαυτόν της θαυμάσια, τὸ πᾶν ἔχουσα εἰς τὰς χεῖρας της! Βεβαίως καὶ αὐτή εἶγε ἔτοιμος σὲ κάθε ἐπίσημον στιγμὴν νὰ ἔχφέρῃ εἰλικρινεῖς εύχας καὶ ἐπιθυμίας περὶ στρατιωτικῆς διοργανώσεως, αἰωνίως νὰ σχεδιάζῃ στρατιωτικὰ νομοσχέδια, περαιτέρῳ δημάς οὐδέποτε θὰ προχωρήσῃ καὶ τὰ νομοσχέδια αὐτὰ θὰ μείνουν νομοσχέδια διότι..... δὲν ὑπάρχει κανεὶς πραγματικὸς κίνδυνος δι’ αὐτήν, τούναντίον δὲ ὑπάρχουν ἔνα σωρὸ μικροφιλοτιμίες μικροσυμφέροντα καὶ πολιτικαὶ μηχανορραφαῖ, αἱ δποῖαι ἀπορροφοῦν δλον τὸν καιρὸν καὶ τὸ ἐνδιαφέρον τῆς ἡμέρας! "Οσον καὶ ἀν φωνάζῃ κανένας πολιτικὸς ρήτωρ περὶ κινδύνου ἐκ μέρους τῶν Βουλγάρων κτλ. δλα αὐτὰ θὰ μείγουν ἡχηραὶ φράσεις, διότι ὁ ρήτωρ αἰσθάνεται διὰ τοῦ ἐνστίκτου ὅτι ὁ Βούλγαρος εἶγε μαχρυὰ — κάπου ἔχει στὴν Χερσόνησον τοῦ Αἴμου — καὶ δτι οδεὶς δημεοσος κίνδυνος ἀπειλεῖ αὐτὸν καὶ τὴν προνομιούχον του θέσιν. Ἐὰν εἶχομεν ἀμέσους ἰσχυροὺς γείτονας, κάθε στιγμὴ ἀπειλοῦντας νὰ εἰσβάλουν εἰς τὸ ἔδαφός μας, καμμίαν ἐπικίνδυνογ ούπόδουλον ξένην φυλήν, ἔτοιμην πάντοτε πρὸς ἐπαγάστασιν η̄ (ὅπερ ἔτι σπουδαιότερον) κανένα ἐπιφοροῦ διὰ τὴν κυριαρχοῦσαν τάξιν μας ἐσωτερικὸν κοινωνικὸν ἔχθρόν, πολυπληθεῖς καὶ ἐπικινδύνους σοσιαλιστὰς λ. χ. ἀπειλοῦντας νὰ ἀφαιρέσουν τὰ κεφάλαια καὶ τὰ προνόμια τῆς πλουτοκρατίας μας, τότε — ω τότε θὰ ἔβλέπατε δλους αὐτοὺς τοὺς Ράλλιδες καὶ Θεοτόκιδες νὰ ἀφίσουν τὸν μεταξύ των φευτοπόλεμον καὶ ἐσπευσμένως συνασπισθοῦν, ώς φρόνιμα παιδιὰ μιᾶς οἰκογενείας, πυρετώδως ψηφίζοντες νομοσχέδια ἐπὶ νομοσχεδίων.

Τὸ μέγα στρατιωτικὸν ζήτημα, τὸ δποῖον ἐπὶ δεκάδας ἑτῶν ἀπασχολεῖ τὴν Ελλάδα ἄνευ ἀποτελέσματος, θὰ ἔλυτο σὲ μικρὸν χρονικὸν διάστημα μὲ τὸν καλλίτερον τρόπον. Καὶ χρήματα θὰ εὑρίσκοντο τότε, καὶ ἀριστού οὐλικὸν θὰ ἐπρομηθεύετο καὶ οἱ διοργανωταὶ τοῦ στρατοῦ θὰ ἐπαραγγέλλοντο. Τὸ ἀτομικὸν συμφέρον κάμνει θαύματα! "Ο συμ-

φωνῶν μὲ τὰ γραφόμενά μου αὐτὰ δὲν εἰμπορεῖ νὰ μὴν συμφωνήσῃ καὶ μὲ τὸ φυσικόν των συμπέρασμα: "Οποιος ἐπιθυμεῖ δπως η Ἑλλὰς ἀποκτήσῃ ἡμέραν τινα δπωσδήποτε εύπρόσωπον στρατόν, δχι μόνον δὲν πρέπει νὰ φοβηταὶ ἔξωτερικὸν πόλεμον τάξεων, ἀλλὰ τούναντίον νὰ ἐπιθυμῇ αὐτὸν διακαώς, διέτι αὐτὸς — καὶ μόνον αὐτὸς, — εἶνε εἰς θέσιν νὰ προκαλέσῃ πραγματικὴν ἀνάγκην καὶ νὰ γεννήσῃ τὰς συνθῆκας ἔκεινας, αἱ δποῖαι θὰ ἀναγκάσουν τὴν χωριαρχοῦσαν μᾶς τὰξιγ δπως ἀρχίσῃ πλέον σοδαρῶς τὴν στρατιωτικὴν διοργάνωσιν τῆς χῶρας, τοσοῦτον μᾶλλον καθόσον, ἀμεσος ἐπικίνδυνος ἔξωτερικὸς ἔχθρος, καθώς εἶπον ἀνωτέρω δι³ αὐτὴν δὲν ὑπάρχει!"

ΣΧΗΜΑ

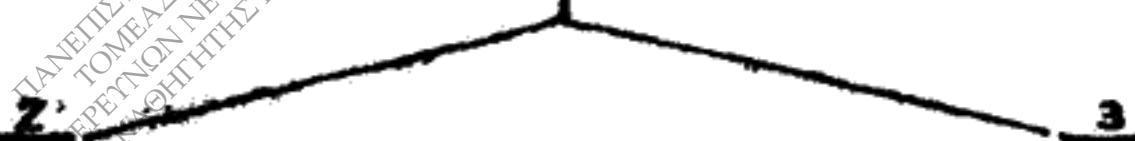
→ ΔΥΝΑΤΕΣ ΔΙΑΓΕΝΙΣΕΩΣ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΑΣ ΉΛΣ →

Α'. ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΙΚΑΝΑ ΠΡΟΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΝ ΔΡΑΣΙΝ

1-

ΔΗΜΟΤΙΚΙΣΤΑΙ

ΚΑΙ ΔΟΙΠΑ ΡΙΖΟΣΗΑΣΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Φοιτητική υπόλαιδα

Προσδετικός άνεπτυγμένος κοσμιος

Β'. ΜΕΣΑ ΚΑΙ ΤΡΟΠΟΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΔΡΑΣΕΩΣ

2

ΚΡΙΤΙΚΗ

ΟΛΩΝ ΤΩΝ ΚΛΑΔΩΝ ΤΟΥ ΒΙΟΥ

ΠΡΟΠΑΓΑΝΔΑ

Προσφορική και γραπτή
εἰς εύρειας
λαϊκάς σφράρας.

ΔΙΟΡΓΑΝΩΣΙΣ

, τῶν λαϊκῶν δυνάμεων, ιδίως τῶν
απωτέρων λαϊκῶν τάξεων
πρές κοινωνικὸν ἀγῶνα.

Γ'. ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΤΗΣ ΟΛΗΣ ΚΙΝΗΣΕΩΣ

ΑΓΩΝ ΤΩΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΤΑΞΙΔΩΝ

ΔΙΑΣΠΑΣΙΣ ΤΟΥ ΨΕΥΔΟΥΣ

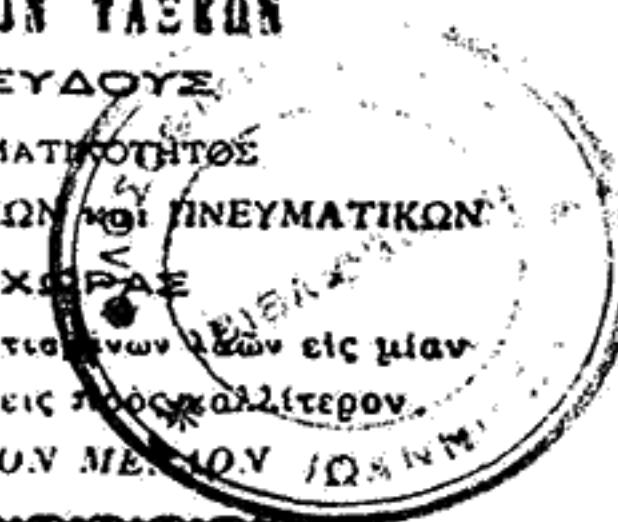
ΚΑΙ ΔΙΑΤΥΠΩΣΙΣ ΤΗΣ ΠΡΑΓΜΑΤΟΤΗΤΟΣ

ΑΝΑΠΤΥΞΙΣ δὲ τῶν ΥΛΙΚΩΝ, ΗΘΙΚΩΝ καὶ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΩΝ

ΔΥΝΑΜΕΩΝ ΤΗΣ ΧΩΡΑΣ

ΣΥΜΒΑΣΙΣ μετὰ τῶν λαϊκῶν πολιτισμῶν τῶν εἰς μάν
γορμὴν καὶ κοιναὶ μαζὶ τῶν τάσεις τρόπος κατέτερον.

ΤΕΛΕΙΟΤΕΡΟΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΝ ΜΕΛΙΟΝ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

— ΤΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΝ ΜΑΣ ΖΗΤΗΜΑ	6
— ΧΡΟΝΟΓΡΑΦΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ	7
— ΕΙΣΑΓΩΓΗ	8
— Η ΠΑΛΗ ΤΩΝ ΤΑΞΕΩΝ ως άπαραίτητος παράγων τῆς κοινωνικῆς πρόσδου	13
— ΤΑ ΤΡΙΑ ΣΤΑΔΙΑ τῆς κοινωνικῆς άναπτύξεως καὶ αἱ τρεῖς ἀνάλογοι κοινωνικαὶ τάξεις	18
Α'.—Η ΤΑΞΙΣ ΤΩΝ ΕΥΓΕΝΩΝ ('Αριστοκρατία) ...	18
Β'.—Η ΤΑΞΙΣ ΤΩΝ ΑΣΤΩΝ (Μπουρζοαζία)	20
Γ'.—Η ΤΑΞΙΣ ΤΩΝ ΕΡΓΑΤΩΝ (Προλετάριοι)	29
— ΕΥΡΩΠΑΪΚΑ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ	39
— ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ	43
— ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ	59

Ε.γ.Δ Πλ.Κ.π
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2008

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΤΟΜΕΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
ΔΙΕΤΥΜΗΣ: ΑΝ.ΚΑΘΗΗΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Θ. ΛΙΤΣΙΟΣ
ΕΡΤΑΣΤΗΡΙΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΤΟΜΕΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
ΔΙΕΤΥΝΗΣ: ΑΝ.ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Θ. ΠΕΤΣΙΟΣ
ΕΡΤΑΣΤΗΡΙΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ

ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ ΤΟΥ Γ. ΣΚΛΗΡΟΥ «ΤΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΝ ΜΑΣ ΖΗΤΗΜΑ» ΤΥΠΟΘΗΚΕ ΤΟΝ ΙΑΝΟΥΑΡΙΟ ΤΟΥ 1971 ΣΤΟ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟ Κ. Α. ΚΟΥΛΟΥΜΠΗ ΣΑΡΡΗ 27 ΓΙΑ ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟ ΤΩΝ «ΕΚΔΟΣΕΩΝ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΕΠΙΚΑΙΡΟΤΗΤΟΣ» ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ 88. ΕΣΩΦΥΛΛΟ: ΛΑΓΙΑ ΓΙΟΥΡΓΟΥ

E.Y.D Πλ.Κ.π.
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2008

ΠΑΠΕΠΣΤΗΜΟΙ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΤΟΜΕΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
ΔΙΕΤΟΥΝΤΗΣ ΑΝ. ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Θ. ΠΕΤΣΙΟΣ

«Η κοινωνία δὲν μένει στάσιμη, διαρκώς έξελίσσεται σύμφωνα μὲ ώρισμένους νόμους. τοὺς ὅποιους δὲ ἀνδρωπος μπορεῖ ἀντικειμενικῶς νὰ σπουδάσῃ».

Γ. ΣΚΛΗΡΟΣ

«Διαβάστε τον και δὰ σᾶς ἀναγκάση ἢ νὰ τὸν παραδεχθῆτε ἢ νὰ τὸν πολεμήσετε»

Α. ΔΕΛΜΟΥΖΟΣ.

«Ο Σκληρός είναι δὲ πρῶτος εἰς τὴν κοινωνικὴν και πολιτικὴν ἱστορίαν μας. ὁ ὅποιος ἐπεχείρησε νὰ ἀνατάμῃ ἐπιστημονικῶς τὴν κατάστασιν τῆς χώρας, ἀπὸ ἱστορικούλιστικῆς σκοπιᾶς, ὡς και δὲ πρῶτος διατυπώσας ἱστορικὰς κρίσεις περὶ τῶν ἐν Ἑλλάδι κοινωνικῶν δυνάμεων».

Ν. ΒΕΗΣ

Πλήρες κείμενο δράχμαι **20**

Ε.Γ.Δ. ΕΠΙΧ. ΙΩΑΝΝΙΝΑ